

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta 5— „
četrt leta 250 „
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Dragotin Česnik.

Kulturna slika s Kranjskega.

Na zadnji svoji seji je sklenil c. kr. deželni šolski svet, da se tovariš Dragotin Česnik, nadučitelj v Knežaku, predsednik Okrajnega učiteljskega društva za okraj Postojno, zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu, »iz službenih ozirov« premešči na petrazrednico v Cerklje na Dolenjskem. Kakor pišejo klerikalni listi, je bil ta sklep baje storjen soglasno. Dolžnost naše organizacije je, da dožene, koliko resnice je na tej trditvi.

Ker je tovariš Dragotin Česnik vložil proti temu sklepu c. kr. deželnega šolskega sveta po svojem pravnem zastopniku, odvetniku dr. Franu Novaku, ugovor na naučno ministrstvo, ni v tej zadevi izrečena še zadnja beseda. Zato se tudi mi vzdržujemo za sedaj vsake opazke k temu novemu činu nasilja in nezakonitosti ter hočemo navesti le gola dejstva, trdno upajoč, da končno vendarle zmaga pravica.

Ime Dragotina Česnika je v naši organizaciji znano in spoštovano. Dolgo vrsto let je bil tajnik naše Zaveze in je še sedaj njen upravni odbornik. Učiteljstvo mu je poverjalo razne mandate, ker pozna njegove zmožnosti in kreposti. V šoli je Česnik mož na svojem mestu, izven šole je nesebičen delavec na kulturnem in gospodarskem polju, res pravi ljudski učitelj! Ima pa dve napaki, ki sta zanj (in dandanes za vsakega na Kranjskem) usodni: je nepodkupen in neomadeževan značaj in ni klerikalec!

Te dve njegovi čednosti sta njegov greh, in zaradi teh dveh čednosti hočejo sedaj njega in njegovo rodovino moralno in materialno uničiti!

Ljudski glas govori, da so proti Česniku napravili ovadbo njegov župnik Pehani, zagorski vikar Baloh in par klerikalnih »mož«. Ovadbo so napravili skrivaj, in še dandanes nihče ne ve, kdo jo je pravzaprav povzročil. Resnica je, da jo je deželnemu šolskemu svetu oddal — deželni odbor!

Nihče ni pričakoval, da bodo Česnika predstavili, ali da se more Česniku sploh kaj zgoditi. Toda dobili so vendar tri prestopke, ampak ne, ker so bili, temveč ker so jih hoteli dobiti, in sicer:

1. da ne hodi Česnik redno ob nedeljah in praznikih k dopoldanski službi božji;

2. da je Česnik opustil v zadevi nadzorovanja šolskih otrok pri verskih vajah provzročiti sklep učiteljske konference;

3. da je Česnik opustil sklicati eno krajno učiteljsko konferenco, ko je bil v šolskem letu 1912/13. zaradi bolezni na dopustu.

Vsi ti »prestopki« se dajo izpodbiti na en mah!

1. V Avstriji ni šolskega zakona, ki bi predpisoval učitelju, da mora biti vsako nedeljo in vsak praznik pri maši. Vzlic temu je hodil ob svojem prihodu v Knežak Česnik v cerkev. A tedajni duhovni pomočnik je vse, ki niso bili pripadniki S. L. S., zmerjal s prižnice s hinavci in pobeljenimi grobovi ter jih podil iz cerkve; one pa, ki niso več hoteli poslušati takega razlaganja »božje besede«, je potem razkričal za — brezverce! Kdo naj potem ustreže takemu konfužnemu svečeniku? Vzlic temu je bil Česnik tudi potem pri vseh šolskih mašah brez izjeme in kadar je količkaj utegnil, tudi sicer ob nedeljah in praznikih, kar lahko dokažejo priče.

Ali boj za kruh in obstanek izključuje redno nedeljsko molitev. (Treba je tudi

Česniku uporabiti vsako priliko, ugrabiti vsak svobodni trenotek, da s poštenim delom preživlja sebe in svoje. Pošteno delo je Bogu dopadljivejše, nego navidezna pobožnost hinavcev in okrutnežev, ki nosijo črne misli in načrte maščevalnosti pred oltar tistega, ki naj bi bili njegovi namestniki! Take politiške kramarje bi Kristus z bičem nagnal iz cerkve?

Najstarejši Česnikov sin je jurist, drugi sin obiskuje realko, hči dekliški licej, najmlajši sin hodi v šolo doma. Česnik sam in žena morata tudi jesti in se oblačiti, ker sta — dasi učiteljski zakonski par — končno vendarle človeka. Poleg tega ima Česnik na svojem domu tudi svoje starše, ki so brez vsakega imetja, navezani torej na sinovo pomoč: oče je star 79, mati 72 let! Že z ozirom na ta dva stara človeka bi ne smeli preganjati sina! Ali ta bolelost lahko ne ubije obeh? Ali so tisti duhovniki v deželnem šolskem svetu popolnoma brez srca? In baron Schwarz tudi?

Česnik pa ima na mesec plače — čujte in strmite! — 183 K! Kako naj s temi kronami preživlja 8 oseb? To naj enkrat sklenejo na c. kr. deželnem šolskem svetu! Na vsako osebo pride povprečno na mesec 23 K, niti ne krona na dan! Oho, gospodje ob zeleni mizi, oklenite se sitih trebuhov in potuhtajte, kako se živi doma in kako se šolajo otroci izven doma s tolikim denarjem! Kadar pohaja kruh, je treba delati! Sama molitev tu nič ne pomaga; molitev redi le tiste, ki so zato plačani! Če ne verjame, naj se knežski župnik pogleda v zrcalo!

Tudi Česnikovi morajo delati, ker služba glavi rodovine ne donaja dovolj dohodkov. Zato pa ima Česnikova žena gostilnico, Česnik sam pa pri »Kmečki hranilnici in posojilnici v Knežaku« letne nagrade 480 K. Med tednom ima šolo, zato je treba porabiti nedelje, da opravlja te posle. Kot skrbeč oče obiskuje tudi svoje otroke. Kdaj jih naj, ako ne takrat, ko nima šole? Ker je Česnik sploh bolehen, mu je tudi bolezen dostikrat branila iti v cerkev. Saj poznamo celo duhovnike, ki zaradi bolezni ne bero maš. Že tu navedeni oziri izpodbijajo prvi očitki. Sploh je pa vse Česnikovo življenje in delovanje v šoli in zunaj šole popolnoma korektno in vzorno; temu so dokaz poročila šolskih nadzornikov in vzgoja njegovih otrok.

2. S svojim sklepom je prišel c. kr. deželni šolski svet v nasprotje s § 48. drž. šol. zakona z dne 14. maja 1869, oziroma z dne 2. maja 1883, s § 9. ministrskega ukaza z dne 29. novembra 1905, št. 13.200, z lastnim izvršilnim predpisom z dne 16. januarja 1907, št. 4776, in s svojim odlokom z dne 13. decembra 1913, št. 8376! Vse te paragrafe, predpise in odloke naj gospodje prebero in potem se prepričajo, da so Česniku storili veliko krivico, svoj zadnje citirani odlok so pa kar ovrgli pod mizo pet mesecev potem, ko so ga izdali!

3. Česnik je imel dopust od 15. marca do 15. julija 1913, in sicer zaradi bolezni. Glede šolskega vodstva ni izdala šolska oblast nikake odločbe. Česnik je imel 9 konferenc, ene edine ni sklical, ko je bil zaradi bolezni na dopustu, dasi je tudi v tem času učiteljstvo informiral s sedmimi okrožnicami o potrebnih stvareh, kar je deželnemu šolskemu svetu dobro znano.

Tako so z lahkoto, a popolnoma objektivno in z veljavnimi zakonitimi določili ovrženi vsi očitki.

Poudariti pa moramo, da c. kr. deželni šolski svet v tej zadevi ni postopal po zakonitih predpisih, da bi torej tega čuvaja pravice in zakona treba posaditi na zatožno klop!

Po § 17., odst. 12, dež. šol. zakona z dne 25. maja, oziroma z dne 9. marca 1879, št. 13, ima c. kr. okrajni šolski svet dolžnost, pričeti in voditi disciplinarne preiskave zoper učitelje in zastran teh nasvete stavljati dež. šol. svetu.

Ker se pa to ni zgodilo, je torej postopanje c. kr. deželnega šolskega sveta nezakonito, njegov sklep neveljaven, in baron Schwarz bi ga bil moral pri tej priči sistirati, ako neče dati s protizakonitim postopanjem prve šolske oblasti v deželi pohujšanja in pogaziti zadnje iskre zapužanja, ki še morda tuintam tli, v pravičnost, objektivnost in avtoriteto korporacije, ki ji stoji na čelu!

Za premetitev učitelja so glasom zakona merodajni le važni službeni oziri (§ 33., odst. 2, zakona z dne 29. aprila 1873, dež. zak. št. 22, oziroma zakona z dne 9. marca 1879, dež. zak. št. 13). Ker teh važnih službenih ozirov ni, ostane le še edini »važni službeni ozir« — zahteva S. L. S., da se premešči Česnik zato, ker ni klerikalen. Dokaz! Postojnski okrajni glavar je ponudil Česniku v podpis neko izjavo, s katero naj bi Česnik priznal, da je prepričan, da je dalo povod disciplinarni ranju njegovo (Česnikovo) javno — menda politiško — delovanje in s katero Česnik izjavlja, da vbodoče ne sprejme več niti predsedniškega niti odborniškega mesta v Okrajnem učit. društvu za okraj Postojno. Okrajni glavar je sicer izjavil, da je to njegovo osebno mnenje, izrazil pa je vendar prepričanje, da se bo — ako Česnik to izjavo podpiše — disciplinarna preiskava proti njemu gotovo ustavila! Česnik seveda dotične izjave ni mogel podpisati, ker se prvič ni čutil krivega, drugič pa se je smatral s tem prikrajšanega v svojih državljskih pravicah.

Ko so ljudje zvedeli, da je Česnik prestavljen, so bili ogorčeni vsi, z malenkostnimi izjemami tudi klerikalci. Napravili so iz lastnega nagiba na dež. šol. svet vlogo, ki v njej protestirajo proti nesnovani ovadbi, kažejo na Česnikove zasluge v šoli in zunaj nje ter prosijo šolsko oblast, naj Česnika v pomirjenje razburjenega ljudstva še dalje puste v Knežaku. To vlogo so podpisali vse vprek naprednjaki in pristaši S. L. S., možje in žene iz všolanih vasi Bač in Knežak. Podpisov je 250.

To je volja tistega ljudstva, ki ga imajo klerikalni voditelji vedno na jeziku. Sedaj bomo videli, koliko velja ta ljudska volja, ko se oglašja v prilog učitelju!

Slično vlogo je podala na pristojno mesto tudi »Kmečka hranilnica in posojilnica v Knežaku«, ki jo je Česnik ustanovil in je do danes njen načelnik in edini zmožni uradnik. Promet tega zavoda se je od ustanovitve, ko je imel le 50.000 K. prometa, tekem 8 let dvignil na 400.000 K. Česnik ni nikoli kazal sovraštva niti proti klerikalcem. Vsako priliko je porabil, da je ljudi poučeval, jim pomagal s svetom in dejanjem. Lahko rečemo, da je napravil ljudem brez razlike, so li tega ali onega prepričanja, na tisoče prošelj v najrazličnejših zadevah. Ko je bil Česnik v Knežaku župan, so imeli 47% občinske nagrade, pozneje so narasle na 100 in več odstotkov.

Tako je bilo Česnikovo delo med ljudstvom za ljudstvo, ki se ga je v ljubezni in vdanosti oklepalo vedno bolj. In ravno to dejstvo je zbudilo v nasprotnikih zavist, da so se zarotili Česnika uničiti! Ker je mož delaven, značajan in pošten, zato bodi kaznovan od c. kr. oblasti! To je nečuvstvo!

Čakajmo, da preide zadeva zakonito pot! C. kr. deželnemu šolskemu svetu povemo k sklepu le eno:

C. kr. deželni šolski svet nima niti pravice niti dolžnosti, služiti neutemeljenim in protizakonitim zahtevam politiških strank, temveč je njegova dolžnost, gledati na korist šolstva in učiteljstva v deželi; ravnati se pa mora vedno le po šolskih zakonih, opiraje se na določbo državnega osnovnega zakona!

Ako ni tako, je dež. šol. svet dekla v politiški službi, ki ne zasluži nobenega spoštovanja!

FERDO PL. KLEINMAYR:

Društvo ali zveza?

Vprašanje tesnejšega stika med slovanskim učiteljstvom Primorske je prišlo torej v tek. Z ene strani nas silijo k razmotrivanju o »deželni zvezi« že nova Zavezina pravila, z druge strani pa smo pričeli Primorci že sami čutiti, da bi tesnejša organizacija imela velik pomen za duševni in gmotni napredek primorskega učiteljstva in šolstva. Uvidevamo, da smo si ravno primorski učitelji stali dosedaj precej tuji nasproti, in to ne samo učitelji posameznih treh deželic, ki sestavljajo Primorsko, temveč celo učiteljstvo posameznih okrajev ene kronovne (Goriško!). Medsebojna izmenjava duševnega blaga med nami sploh ni eksistirala, vsaj redna ne. In že to nas sili do zblizanja.

Sedaj pa stojimo pred celo vrsto načrtov. Prvi bi bil: osnujejo naj se po kronovinah tri deželne zveze, oziroma le dve; tržaško učit. društvo bi si pač le pridodalo pridevek »deželno«.

Drugi: ena sama zveza vseh slovenskih učit. društev.

Tretji: isto s pritegnjenjem hrvaških uč. dr. v Istri. itd.

Teoretično so se razna primorska učit. društva že ugodno izrazila za skupno delovanje, načeloma tudi »mladi« v tržaškem učit. društvu, ki so na letnem zborovanju 15. februarja t. l. med svoje postulate sprejeli »ustanovitev učiteljske zveze za Primorsko«. Pričelo se je zdaj praktično izvajanje. Goriško okr. učit. društvo je ubralo birokratsko pot, sestavilo pravila, jih predložilo, čakati hoče na »registracijo«, potem se ustanovi makar s 25 člani — kaj? — »deželno učit. društvo za Goriško«. Čudim se temu že iz razloga, ker na Goriškem menda že obstoja tako »deželno učiteljsko društvo«, z razliko le, da so mu člani tudi nekateri italijanski tovariši. Kaj bo s tem društvom potem? Je li se razpusti? To bi bil le korak nazaj, ki ga ne popravi novo »deželno društvo«. Kar tov. Hreščak omenja (Učit. Tov. št. 22) glede tega koraka tovarišev goriškega okraja, je do zadnjega umestno. Tako društvo bi pa vrhu vsega predčasno zaprlo tržaškimi in istrskimi tovarišem goriške meje. Tovariši v gor. okr. učit. društvu so se tedaj prenačili. Prenaglili bi se pa tudi, ako bi takoj ustanovili zvezo goriških učit. društev. Vsaj poizkus za zvezo vseh slovanskih učit. društev bi se moral poprej narediti. Skupnih zadev imamo več negoli dovolj.

Medtem ko so ubrali tov. goriškega okraja, morda ne v splošno zadovoljnost, to pot do našega bližnjega stika, smo tu na jugu korakali v drugi smeri. Lotili smo se vprašanja na povsem praktičen način. Najprej se moramo seznaniti, spoznati, kaj bi nas družilo, kaj razdvajalo. In potem se porodi jedva trdna zveza, ki bo res vez med nami. Tedaj kako smo se lotili prejšnjega vprašanja?

Prvenstvo gre slov. učit. društvu v Istri. Vpslalo je tržaškemu slov. učit. društvu istrski »Narodni prosvjeti« in mo-

goče še kakšnemu bližnjemu učiti. družtvu sledeči sklep, sprejet na svojem obč. zboru 18. decembra 1913:

1. naj se obvesti vsa bližnja učiteljska društva o naših zborovanjih;
2. naj se ta povabijo, da se po odposlancih udeleže naših zborovanj;
3. naj tudi naše društvo pošlje odposlanca na zborovanja sosednjih učiteljskih društev.

Tržaško učit. društvo je na obč. zboru 19. aprila ta predlog sprejelo. In isto menda »Nar. prosvjeta«, ker obe učit. društvi sta bili že na zborovanju slov. istr. učit. društva 14. maja po poverjenikih zastopani. Od trž. učit. društva poverjeni zastopnik je stavil (potom predsednika istr. društva) sledeči predlog:

1. Kakor poverjenik (zastopnik) sosednjega učit. društva je smatrali le oni tovariš, ki se izkaže s tozadevno po odoboru (predsedniku) potrjeno listino. Druge event. navzoče tovariše sosed. učit. društva je smatrali le kakor goste;

2. poverjenik lahko stavlja predloge, (o katerih se glasuje,) ki pa morajo izhajati iz odbora učit. društva, kateremu on pripada, kar mora poverilno pismo posebno omeniti. Dalje sme podajati informacije, nasvete in se eventualno udeležiti debat. Drukih pravic (glasovanja, volitve itd.) seveda nima.

Sprejel se je ta in tudi predlog izmenjave predavateljev. To bi bil prvi korak k zbliznanju, medsebojnemu spoznanju. Naloga takih zastopnikov ali poverjenikov je seveda v prvi vrsti postaviti idejo zveze vseh primorskih slovanskih učit. društev na realna tla. Le na ta način pride mo faktično do prave zveze in to v najkrajšem času. Le po tej poti, ker bo sodelovala velika večina primorskega učiteljstva sama, bomo spoznali, kakšna oblika zveze bi se našim razmeram najbolje prilagodila. Le na ta način je možno ustanoviti zvezo in ji podati primerna pravila. To je pot živih. V uvaževanje. —

DRAG. HUMEK:

Službeni red (pragmatika)

za učitelje obrtno-nadaljevalnih šol.

Državna zveza avstr. obrtnonadaljevalnega učiteljstva je poslala »Društvu učiteljev slov. obrtno-nadalj. šol« v pre-sojo »Službeni red«, ki ga hoče predložiti ministrstvu, da ga odobri in uvede v vseh avstrijskih kronovinah. Ker je to vprašanje aktualno in utegne zanimati prizadeto učiteljstvo in merodajne faktore, sem se namenil, da podam ta osnutek v glavnih potezah javnosti v pre-soji in ravnanje.

§ 1. Službeni red obsega določila o službenih odnošajih na obrtnih nadaljevalnicah v deželah, ki so zastopane v državnem zboru. Izvzeta je Avstrijska pod A.* Posebno obsega ta red določila o pravicah in dolžnostih učiteljev, ki poučujejo na omenjenih zavodih.

I. del. O učiteljstvu in o nameščanju voditeljev in učiteljev.

§ 2. Učiteljski zbor o. n. š. obsega voditelja, učitelje o. n. š. razredov in učitelje pripravljalnega razreda. Poleg teh so še učitelji, ki so poklicani v nadomestitev obolelih in na dopustu se nahajajočih učiteljev.

§ 3. Kdor hoče biti voditelj ali učitelj na o. n. š., mora imeti pravico državljanstva v avstr. deželah. Pri upoštevanja vrednih slučajih razveljavi to določbo deželna vlada, če to po nadzorniku predlaga šolski odbor. Osebe, ki so zaradi sodnijske obsodbe izgubile pravico izvolitve v občinski odbor ali pa so bile disciplinarnim potom odpuščene iz šolske službe, ne smejo biti nameščene na o. n. š.

§ 4. Če hoče biti učitelj po poklicu obenem voditelj, oziroma učitelj o. n. š., mora imeti najmanj zrelostno izpričevalo za občje ljudske šole. V krajih, kjer so meščanske šole, naj se kolikor mogoče pritegnejo k pouku učitelji z izpitom za meščanske šole. V prvi vrsti je upoštevati učitelje, ki so z uspehom posejali tečaj za izobrazbo o. n. učiteljev. Za tehnične in umetno-obrtne stroke se v slučaju potrebe lahko pritegnejo strokovnjaki. Prepričati se je pa prej o njih sposobnosti. Za dokaz o podagoško-didaktični zmožnosti strokovnjakov, ki morajo imeti vsaj občjo izobrazbo popolne meščanske šole, velja izpričevalo o dovršitvi strokovnega tečaja, ki je bil pod nadzorstvom c. kr. ministrstva z. j. d. Kot voditelje je nastavitelj o. n. učitelje z zakonito usposobljenostjo s posebnim oziranjem na službeno dobo, ki so jo dotičniki prebili na o. n. š.

§ 5. Če je na kaki o. n. š. prosto učno mesto, naj se o tem obvestijo vsi učitelji dotičnega šolskega kraja.

§ 6. Voditelje in učitelje namešča šolski odbor s pogodbo. Za namestitve veljajo nastopne določbe:

§ 7. Prva namestitelj voditeljev in učiteljev je časna. Po dvakratnem nadzorovanju v raznih šolskih letih, ki je pokazalo povoljno delovanje v šoli, in po brezhibnem vedenju v šoli in zunaj šole, potrdi deželna vlada na predlog nadzornika začasno nastavljenega učitelja, oziroma voditelja. S to potrditvijo je službena pogodba ugotovljena v toliko, da jo sme vsaka stranka razdreti le po obvestitvi, ki je bila podana pol leta prej. To pa ne velja za slučaj, če bi se nehala dotična šola ali dotični oddelek. Od šolskega odbora izvirajoča odpustitev od službe mora biti potrjena od deželne vlade in se da udeležiti le v slučaju, če je neoporečno dokazano, da dotična oseba ni več sposobna za pouk na o. n. š. Pri učiteljih po poklicu je vedenje zunaj šole le tedaj vzrok za odpustitev, če je tudi glavna šolska oblast ukazala odpustitev. Na prošnjo učitelja lahko šolski odbor pred določenim časom razdere pogodbo.

§ 8. Službena doba učiteljstva o. n. š. se začne z dnevom, ko je posameznik nastopil službo na o. n. š. V službena leta so všeta tudi leta začasne namestitve. Ko je učitelj nameščen, mu izroči šolski odbor namestni dekret, ki so v njem navedeni službeni značaj, število učnih ur, prejemki in dan namestitve. Temu dekretu je dostaviti pozneje tudi potrdilo namestitve.

§ 9. Vsak začasno nameščen voditelj in učitelj mora pred službenim nastopom priseči. Prisega se vrši po določenih besedilih pred načelnikom šolskega odbora v prisotnosti zastopnika c. kr. min. z. j. d.*

§ 10. Nadzornik mora vsakega o. n. učitelja obvestiti o splošni kvalifikaciji. Vsak učitelj ima pravico vpogleda v uporabnostno tabelo. V slučaju potrebe mu mora nadzornik napisati izpričevalo o uporabnosti. (Dalje.)

Matere, ki imajo svoje otroke rade, jim dajo za okrepljeno dobrega mleka s Kathreinerjevo Kneippovo sladno kavo.

Kathreinerjeva se po slovitim Kathreinerjevem načinu napravila iz najboljšega stada in je že 23 let zdravniško priznana krepična pijača.

Pri nakupu se mora vedno izrecno zahtevati pristna Kathreinerjeva v zaprtih zavojih s sliko župnika Kneippa.

IVAN KELC:

Ustavoznanstvo.

(Dalje in konec.)

Vsakdo ima pravico vlagati prošnje bodisi glede pridobitve kake službe — kakor že omenjeno — za pridobitev kakšne obrti, koncesije ali za odpravo kake privatniku storjene krivice. Prošnje ali peticije več oseb skupaj so le dovoljene, ako so vložene po zakonito priznanih skupščinah ali društvih.

Država ima glede vsega šolstva pravico najvišjega vodstva in nadzorstva. Zakonito je tudi primorana za zadostno število šol in vzgojevališč, ker v Avstriji obstoji zakonita obveznost, da morajo vsi za šolo dorasli otroci šolo tudi obiskovati. Le od zadostnega števila šol in učiteljstva ter po zadovoljno situiranem učiteljstvu je pričakovati blagodejnega vpliva šolstva na vse sloje državljanov.

Vsi narodi v državi so enakopravni. Ves narod, tedaj tudi vsak posameznik dotičnega naroda je enakopraven. Ta takozvani člen XIX. drž. osnovnih zakonov je bil in je še, žal, le preminogokrat vzrok preprirov, pritožeb in celo kaznovanj. In vendar določa ta člen jasno, da ima vsak narod, tedaj tudi vsak njegov član popolno pravico naobraziti se v svojem materinskem jeziku do najvišje stopnje naobrazbe, ne da bi ga kdo smel siliti k naobrazbi v tujem jeziku. Kakor v šolskih zadevah, ima tudi enako pravico zahtevati vse uradne zadeve od najnižjega do najvišjega urada v svojem jeziku. Do popolnem pravičnega udeleževanja navedene zakonite določbe še ne pridemo Slo-

* Besedilo priseg se mi ne zdi toliko važno, da bi ga priobčil.

venci — ako se kaj posebnega ne pripeti — še v desetletjih. Lastna izkušnja me uči, da ta takozvani boj za narodove pravice do sedaj ni bil brezuspešen. Lahko nam daje dovolj poguma vztrajati v boju za narodove vsestranske pravice, in sicer v poštemem boju z uma svetlim mečem, a ne pri vsakem najmanjšem neuspehu puške vreči v koruzo. Le boj, in sicer poštem boj dovede do vsaj zadovoljlive, ako že ne popolne zmage, ki pa končno tudi ne more izostati. S tem se le samo borimo za uresničenje po cesarju nam podanega zakona.

Do sedaj navedeno bi bil le nekaj izvleček iz temeljnih državnih zakonov, ki bi se morali obravnavati tudi v ljudskih šolah. Razume se, da v čim višji kategoriji je šola, se mora poučevati razmeroma več in temeljiteje. Razen teh je treba tudi manj naobraženim poznati še druge zakone in naredbe, ki mnogokrat lahko ravno tako ali morebiti še bolj vplivajo in segajo v življenjski delokrog človekov ali v njegovo usodo. Poučiti je mladino, kaj se sme in česa ne sme storiti z ozirom na lovske, gozdne zakone, na zakone v stavbah, trpinčenju živali, varstvu ptic, kužnih boleznih itd. Neobhodno potrebno je to, da se ogne marsikaterih sitnosti, nadlog in nesreč v življenju. osrečljiva zadovoljnost posameznikov in vseh narodov nudi popoln pogoj k trdnemu obstoju in vsestranskemu napredku občje blaginje vse države.

Ali kaj bi pomagali najvzornejši zakoni, ako bi jih nihče ne izvrševal? Kakšen red bi bil in kakšno družabno življenje, ako bi se nihče ne zmenil za nje? Nastal bi pravi pravcati kaos! Skrbljivo je tedaj v državi, da se zakoni izpolnjujejo, da se jim pokorava v svojem poklicu vsak državljan. Kdor tedaj v državi užija pravice in je deležen njihovih dobrot, se ne sme braniti izpolnjevanja tudi dolžnosti, ki se mu nalagajo zakonito! Čim več pravic so deležni državljanji, tem več jim nalagajo dolžnosti. Brez zadostno naobraženega ljudstva ni mogoče ustanoviti prave, ustavne države. K tej naobrazbi pomaga največ šola. Delavci v šoli — t. j. učitelji in učiteljice — pa morajo imeti svoji težavni nalogi in svoji izobrazbi primerno plačo.

Nadzorstvo, da se zakoni izvršujejo, oziroma njih meje ne prekoračijo, je zakonitim potom podeljeno c. kr. in deželnim uradom. Činitelji v teh uradih morajo poznati zakone natančno, k čemur je treba dolgotrajnih in težavnih študij, imajo od cesarja samega podeljeno oblast, da v njegovem imenu izvršujejo, oziroma pazijo, da se zakoni povsod izpolnjujejo. Prekršitev tega kaznujejo v cesarjevem imenu. Tudi ti činitelji v svojem težavnem poklicu ne morejo živeti od zraka, nego morajo za svoje delovanje dobivati zopet primerno plačo.

Pripeti se tudi, da je obstoj države ogrožen od vnanjih, pa tudi domačih sovražnikov. Da se to pravočasno zavrne ter da se varuje naš imetek in naše življenje pred zločini, je treba raznovrstnih branilcev države in pravic državljanov.

Koliko pretresljivih, v globočino srca segajočih zgledov smo lahko čitali v najnovejši dobi o balkanski vojni. Z občudovanja vredno hrabrostjo in nedosegljivim samozatajevanjem so drvilji Jugoslovani v boj za predrago jim domovino in osvoboditev krvnih bratov izpod kletega sovragovega jarma. Kako navduševalno poje tudi naš pesnik, rekoč: »Okleni se predrage domovine, posveti v blagor srce ji in dušo!« Vojaška dolžnost je obvezna za vsakega; o prošnjah za oprostitev od aktivne vojaške službe bi bilo tudi potrebno poučiti že mladino, da ne nastajajo nepotrebni stroški in sitnosti.

Za vzdrževanje dosedaj navedenih in še drugih potrebnih in ljudstvu koristnih naprav potrebuje država mnogo denarja. Dolžnost je tedaj vsakega državljanja, da od svojega imetja, oziroma od svojih dohodkov plačuje zakonito mu odkazani davek. Nezačuden, godrnjanje in preklinjanje zaradi tega mu ne pomaga nič; kvečjemu si nakoplje še nepotrebni sitnosti in stroškov. Ako koga zadene kakšna nesreča, ujma itd., ga je poučiti, da se pravočasno oglasi na dotičnem mestu za odpis davka, oziroma za državno podporo. Sploh je nas vseh sveta dolžnost navajati mladino že pri takšnih prilikah na nauk Zveličarja, ki je dejal farizejem, rekoč: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je božjega!«

Za podelitev ustave se imamo edino zahvaliti našemu vladarju, ki je slušal glas ljudstva. Z geslom »Viribus unitis!« se je približal ljudstvu, slišati je hotel po poslancih zahteve in potrebe ljudstva ter nam podaril, do česar je imel kot vladar podedovane države edinole sam pravico. Za to velikodušnost in še zaradi mnogih drugih neprecenljivih zaslug, ki si jih je pridobil naš vladar za vsestranski napredek in blagor države, smo mu dolžni neomejeno vdanost in zvestobo. Slovenec je že po svoji naravi zvest državljan ter

ljubitelj in spoštovalec vladarja in vse cesarske hiše, o čemer so priča pesnikove besede: »Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovencev ne gane!« Vendar je naša dolžnost v popolno okrepitev te lastnosti Slovencev, da jo vcepilamo že v nezna, za vse lepo, blago in dobro občutljiva mladinska srca.

Druga dolžnost vsakega državljanja je pokornost. Pokorni moramo biti cesarju in zakonom, pa tudi predpostavljenim oblastvom. Skušati nam je njihove zapovedi.

Ako se dosedaj navedeno poučuje z vso vnemo, navdušenostjo in iskreno ljubeznijo do ljudstva, upati smemo, da ljudstvo, gotovo dospe do vrhunca življenjskega smotra, do duševne in gmotne samostalnosti, blagosti, zadovoljnosti in tedaj do sreče, dosegljive na tem svetu. Kako in kdaj naj učitelj navedeno poučuje, sem že nekoliko navedel, a mislim, da je najbolje, ako vse to prepuščamo naobrazbi in spretnosti učiteljevi, ki bo, dobro poznaoč krajevne razmere, gotovo vedel v tem kakor drugem oziru napeti pravo struno. Dostaviti bi imel, da to lahko stori ne samo pri pouku iz domoznastva in zemljepisja, nego tudi iz zgodovine, pri berilnih sestavkih in pri raznih drugih predmetih. V prvi vrsti mora biti učitelj sam dobro podkovan v ustavoznastvu! Dobro pripravljen na vsako uro, naj učitelj podaje to znanstvo, kakor tudi druge predmete, po svoji metodi, vsekdar se ravna joč po krajevnih razmerah in potrebah ljudstva. Katera slaba dejanja so proti zakonitim določbam najbolj razširjena v katerem kraju, jih je treba z vso silo iztrebiti do popolnega uničenja.

Učiteljstvo! Nalagajo Ti vedno novih bremen, novih dolžnosti, idi in izpolni jih po svojih močeh! Daj vse svoje duševne in telesne moči, daj se izmoggati do zadnje kapljice krvi, samo da se bo dobro godilo drugim! Za svoj preobili trud boš želo edinole plačilo tega sveta, t. j. ne-hvaležnost. Ti pa preživljaj sebe in svoje in črpaj novih moči za vedno hušje napore le samo — iz nedosegljivih idealov!

Iz naše organizacije. Štajersko.

Ptujsko učiteljsko društvo je napravilo dne 4. junija izlet na Črno goro, popoldne istega dne pa si je še ogledalo krasne vzorne gorice Štajerske hranilnice v Gornjih Halozah.

Lepo število učiteljev se je udeležilo zborovanja; škoda, da nas niso počastili še oni, ki so se nam popoldne pridružili.

Zborovanje je bilo kratko, ker so izostali vsi dopisi. Tovariš Lešnik vpraša, v koliko se je izvršila akcija, da se zavrne nemške plačilne pole »Zalungsliste«. Omenjeni tovariš predlaga rekurz na višjo instanco.

Tovariš Šorn govori še o uvedbi Widrove in Krulčeve začetnice. Tema je na programu uradne konference. Zbrano učiteljstvo se izreče soglasno za Widrovo knjigo.

Po obedu pa smo se preselili na sosedno goro, in sicer v Lipno. Prav ljubko je solnce pripekalo na nas, potili smo se in željno pričakovali konca hribolazenja. A čeravno je bilo hudo, ni nihče omagal, vsaj na poti v Lipno ne.

Na posestvu Štajerske hranilnice pa se nam je odprl raj. Nam »Polancem«, ki gledamo samo od daleč gorice, je rajalo srce od veselja. Oskrbnik g. Rudl nam je razkazal gorice in postavil pred nas izborne pridelke. Vršil pa se je tudi zanimiv poizkus rigolenja zemlje z »Dynammon I.«

Za sijajno pogostitev, za krasne užitke bodisi duševne ali telesne, se je učiteljstvo g. oskrbniku presrečno zahvalilo. Prišlo so na vrsto napitnice in zraven pa se je razlegala lepa pesem in donela godba.

Vsem izletnikom ostane ta dan v prijetnem spominu. Hvala tovarišu Klemenčiču, učiteljskemu zastopniku, ki nam je izposloval pouka prost četrtak.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtak, 18. t. m., ob 2. uri pop. na Gornjem Dnevnem red: 1. Zapisnik. 2. Dopis. 3. Poročilo odbora o praznovanju društvene 40letnice. 4. Slučajnosti. Po zborovanju pevka vaja!

Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje v četrtak, dne 18. junija t. l., ob 8. (beri osmi) uri zjutraj v okoliški šoli v Celju z nastopnim dnevnim redom:

1. Zapisnik.
2. Poročilo računskih pregledovalcev.
3. Določitev delegatov za Zavezo (glasom novih pravil).
4. Poročilo »Lehrerbunda« odbornika.
5. Dopisi in druge tekoče društvene zadeve.
6. Sestavljenje učnih načrtov, za uradno konferenco.

* Ta že ima uveljavljeno pragmatiko.

7. Slučajnosti.

Vljudno vabi k polnoštevni udeležbi: Franc Brinar, t. č. predsednik.

Književnost.

»Zvonček« prinaša v 6. let. številki to-le vsebino: 1. Fr. Rojec: Visoki gost. Mladinska dvodejanka. 2. M. Z. Jug: Procesija. 3. Jan Reginov: Pesem o kukačici. 4. Davorinov: Pravijo si bajke... Pesem. 5. Fr. Rojec: Orač. Pesem. 6. Cesar Franc Jožef I. Podoba. 7. Stric Tine: Čitati — dobro, poizkusiti — bolje! (Dajlje.) 8. Bořivoj: V pomladni noči. Pesem. 9. Bořivoj: Dve brezi. Pesem. 10. Cvetomirski: Črešnjice. 11. Ivo Trošt: Volar Mihec. 12. Davorinov: Sreča. Pesem. 13. Kmetiški dom na Gorenjskem. Podoba. 14. Fran Kořir: Kovač — modra glavica. Narodna legenda iz Dravinjske doline. 15. Davorinov: Zvezdica. Pesem. 16. Fran Erjavec: Moj in mladine prijatelj. (S podoba.) 17. Pouk in zabava: Taščici v slovo. — Računska uganika. — Rešitev in rešilci. — Naš cesar. — Kje največ štedijo? — Hoja in človeški značaj. — Neprijeten obisk med obedom. — Japonski pregovori. — 60letnica petrolejke. — Kotichek gospoda Doropoljskega. — Kotichekove risbe.

»Popotnik« objavlja v 5. letošnji številki to-le vsebino: 1. Dr. Karel Ozvald: Socialni položaj staršev in otrokova inteligentnost. 2. Dragotin Humek: Pouk v geometriji in geometrijskem risanju na meščanski šoli z ozirom na vsakdanje življenje. 3. — k. Podrobni učni načrt za zemljepisje. 4. Evgen Sajovic: Učna osnova in inštrukcija za pouk telovadbe in odredba o prirejanju mladinskih iger na gimnazijah (vseh tipov) in na realnih šolah. 5. Književno poročilo: Ocene. 6. X. Glosa. 7. Razgled: Pedagoški paberki. — Šolska higiena. — Skrb za brambo mladine. — Šolske in učiteljske vesti. — Srednje in višješolski vestnik. — Inostransko šolstvo. — Razne vesti.

»Domače ognjišče« ima v 5. številki t. l. to-le vsebino: 1. J. Pahor: Proletarški otroci. (Dalje.) 2. Gustav Graščan: Pesem. 3. Dr. I. Lah: Dijaški štrajk. 4. Maeterlinck: Aforizmi. 5. Gustav Graščan: Pesem (Prijatelj Franu). 6. Anton Koršič: Starši in narodne popevke. 7. Tone Rakovčan: Deklica Manica. 8. Orest: Čez polje. 9. Pregled: Slovstvo. Kultura. Šola. Dom. Razno.

Srednješolske vesti.

** Za pooprteve mature. Na gališkem srednješolskem kongresu v Stanislavu so soglasno sprejeli resolucijo, v kateri se trdi, da sedanja oblika mature ne odgovarja namenu, ker ta izpit zaradi prevelikih olajšav vpliva tudi na nazadovanje učnega nivoja. Predmeti maturitetnega izpita naj se zato razširijo, in sicer pismeni izpit z uvedbo ene naloge iz matematike in pri reprobaciji kandidata v slučaju nezadostnega uspeha treh pismenih nalog; ustni izpit z uvedbo po enega kolokvija iz fizike in nemiščine, z razširjenjem zgodovinskega kolokvija in z naglašanjem jezikovnega znanja.

Kranjske vesti.

Anton Arko

Dne 9. t. m. je umrl po dolgem trpljenju na učiteljski bolezni — jetiki — tovariš Anton Arko, učitelj na II. mestni deški 8 razredni ljudski šoli na Grabnu v Ljubljani, v najlepši moški dobi, v 45. letu. Pokojni tovariš Arko je bil zlata duša, plemenit človek, zvest tovariš, izboren učitelj, značajan mož. Imel je vse lastnosti, ki so ga napravljale povsod simpatičnega in priljubljenega. Dolgotrajna bolezen je bila vzrok, da se je zadnje čase držal le doma, kjer je v krogu svoje rodovine čakal — regulacije plač! Rojen je bil v Sodražici in je povsod, koder je služboval, vestno in z gledno služil svojemu poklicu. Usposobljen je bil tudi za učitelja meščanskih šol. Ostavlja ljubljeno soprogo in 4 nedoletne otroke. — Bodi mu vrlemu tovarišu ohranjen ljub spomin!

—r— Iz Slomškarije izstopivši učitelj Kopač Leopold iz Postojne se je v četrtek, 4. junija, ves skesan zopet povrnil v Njeno naročje, ker je sedaj edini kompetent za razpisano Česnikovo nadučiteljsko mesto v Knežaku, ko Česnikov rekurz niti rešen ni! To je značaj — kaj!? Na slavnostno pridobitvi pa kličemo značajni Slomškariji: »Bog žegnaj!« in »Vivant sequentes!«

—r— Genljiva skrb za trpeče učiteljske sirote. Ze sredi februarja je umrl tovariš na Kranjskem, zapustivši bolno ženo in dva bolna nežna otročiča. A ven-

dar do danes še niso prejele te sirote ne pokojnine ne odpravnine. — Tako doznajemo iz gotovega vira. Komentarja ni treba!

—r— Veljavo Slomškarjev najbolj označuje pismo, ki ga je pisala učiteljica, bivša Slomškarica, svojemu tovarišu. Glasi se: »Vprašate me, s čim so se mi zamerili Slomškarji. Le zaradi tega, ker sem na sestanku videla, da ni prave odkritosrčnosti med njimi. Marsikdo je prišel s prošnjo v žepu, torej le zaradi boljše službe. Sram me je bilo in me je še, da sem enkrat storila pot k tem ljudem. A vsi niso enaki, je tudi nekaj plemenitih dušic zraven, a v splošnem meni Slomškarji ne ugajajo in mene ne bodo več videli poleg!«

Štajerske vesti.

—š— Učiteljsko društvo za ormoški okraj obhaja svojo 40letnico kakor znano dne 14. junija t. l. v Ormožu. Na to slavnost vabi vse cenjene tovariše in tovarišice prav presrčno, posebno pa one soseščinskih učiteljskih društev, in one, ki so ob železnici in imajo prijetne železniške zveze. V ostalem se sklicujemo na vzpored v zadnji »Tovariševi« številki, ter se nadejamo obilnega obiska!

—š— »Zalungliste«. Tudi za mesec rožnik je vse učno osebje šole v Dobju vrnilo nemške Zalungliste davčnemu uradu v Kožje ter je predložilo tja svoje kolkovane seveda samoslovenske pobotnice, na kar je zopet sprejelo brez obotavljanja svojo plačo, četudi je bil ta davčni urad s svojim dopisom z dne 20. maja 1914 k broju 425 od vseh šolskih vodstev želel, naj predlagamo Zalungliste. Naj se blagovoli v »Učit. Tovarišu« tudi od drugod poročati o tozadevnih uspehih. Kar je mogoče doseči učitelstvu ene šole, je toliko prej mogoče doseči skupnemu nastopu učiteljstva vseh šol na slovenskem Štajerju. Rok za vlaganje ugovorov na naučno, oziroma finančno ministrstvo poteče z dnevom 26. junija 1914.

Goriške vesti.

—g— Sklep obrtno-nadaljevalne šole društva »Š. Dom« v Gorici. Dne 17. maja t. l. se je slovesno zaključil pouk v obrtno-nadaljevalni šoli v Gorici. Voditelj šole g. prof. Gvaiz je podal poročilo, iz katerega posnemljemo sledeče podatke: V tem šolskem letu je posečalo to šolo 153 učencev. Po narodnosti so bili vsi Slovenci, razen 2 Nemcev. Starost gojencev se giblje med 13. in 29. letom. Po poklicu je bilo 45 zidarjev, 28 mizarjev, 10 kovačev, 2 slikarja, 5 sedlarjev, 1 košar, 16 ključavničarjev, 7 mehanikov, 6 trgovcev itd. Izostalo je med letom ali odšlo je na delo 49 učencev, tako da jih je bilo koncem leta 104. Napredovalo je z izvršnim uspehom 12%, s poveljnim uspehom 28%, s dovoljnim uspehom 36%, z zadostnim 15%, 9% je imelo nezadostni uspeh. Vedenje je bilo nasprotno dobro. Prav pridno je hodilo v šolo 48%, pridno 36%, pritrtega pa 16%. Stanje šole se je v primeri z lanskim letom izboljšalo. Letos se je obdarilo 37 učencev, izmed katerih so dobili nekateri hranilne knjižice, nekateri pa prav lepa šestila.

—g— V Slivje, v jamo Dimnice, je napravila dne 16. maja šolska mladina iz Mislji izlet pod vodstvom tov. učitelja Erjavca. — Otroke je podzemna krasota kar omamila ter se niso mogli načuditi prirodnemu delu. — Po primernem pokrepčanju so izletniki zapeli kaj mične narodne pesmi ter čvrsto in veselo zopet mahnilo čez hrib domov.

Tržaške vesti.

—t— Verouk na tržaških realkah. C. kr. namestništvo v Trstu je določilo, da se od začetka prihodnjega šolskega leta dalje mora na tržaški realkah poučevati v 7. razredu po 2 uri na teden verouk. Dosedaj je bila za ta predmet določena ena sama tedenska ura.

—t— Za hrvaško šolo v Trstu se je začela živahna akcija tudi v Banovini. Dne 23. maja se je vršila v mestni hiši zagrebški konferenca, ki jo je otvoril direktor župan Holjac, a referiral je predsednik Miča Anič. Iz referata je razvidno, da so nabrali doslej z nabiralnimi polami K 8147, dasi niti polovica pol ni še vrnjenih. Odbor pa se je obrnil do različnih oseb, da bi mu šle na roko pri nabiranju, in pa do občinskih zastopov, da po zgledu zagrebške občine prispevajo v ta namen. Slednjič je odbor stopil v dogovore, da bi zagrebško in osješko gledališče priredili turneje po raznih mestih za hrvaško šolo v Trstu. Računajo, da bi mogle te turneje donesti do 10.000 K. Važnost te akcije ni v tem, da znatno primore k ustanovitvi hrvaške šole v Trstu, ampak tudi in še posebno v dejstvu, da je to vi-

den znak, kako je v jugoslovanskem svetu oživel spoznavanje za važnost tržaške pozicije. Zaporedoma se oglašata Belgrad in Zagreb, da dokumentirajo to razumevanje.

Koroške vesti.

—k— Iz koroškega vrlajeta. Babilonija je menda tam, kjer je Bog enkrat zmešal jezike, tako da ljudje drug drugega niso razumeli. Tako bo kmalu tudi na Koroškem, ali pa še huje, ker ljudje nazadnje ne bodo razumeli sami sebe. Mudil sem se pred kratkim čez poldan v neki večji slovenski vasi, kjer je trirazredna šola. Otroci so šli iz šole in nekateri so me pozdravili z »Grüss Gott!« Vprašal sem vsakega posebe, kaj se pravi »Grüss Gott!« in vsak mi je odgovoril, da ne ve. To je pa tudi razumevno, ker pri tem pozdravu Nemec sam ne ve, ali pozdravlja Bog njega, ali on Boga. Za slovenske otroke pa pomenja to naravnost papagajsko vzgojo, ker ne vedo, kaj izgovarjajo. To je za nas Slovence in naše otroke do skrajnosti sramotilno, poniževalno. Saj imamo sami svoje lastne in lepe slovenske pozdrave, ki prihajajo vsakomur iz srca in segajo v srce. Zato pa, starši, odločno zavračajte vse take hriševske nakane v vzgoji svojih otrok, saj imate vendar ljubke slovenske dečke in deklice, nimate pa — papagajev!

—k— Učiteljske vesti. Za učiteljsko štirirazredno ljudsko šolo v Št. Jakobu v Rožu je imenovana Alojzija Vreškova v Št. Primožu Pod Juno; za učiteljsko trirazredno ljudsko šolo v Št. Jakobu v Rožu pa suplentinja Uršula Fieljerjeva. — Iz učiteljske službe so izstopili: Margareta pl. Fladungova v Velikovcu, učitelj Franc Frank v Pliberku in podučitelj Roman Lorber v Št. Jederti, ki je prestopil v deželno službo. — Tretjo službeno doklado je dobil nadučitelj Rudolf Mörtl v Libelicah, drugo nadučitelj Alojz Ibounig v Podkrnosu, prvo pa nadučitelj Peter Močnik v Št. Petru na Vašnjah, učiteljica Zofija Kodričeva na Vratah, Marta Oschurova v Velikovcu in Helena Samonigova v Hodišah.

Splošni vestnik.

Prof. Anton Bezenšek o učiteljstvu. Prof. Anton Bezenšek je izrekel sodelniku našega lista za pesem, ki mu jo je posvetil povodom šestdesetletnice njegovega rojstva, srčno zahvalo. Med drugim piše: »Spomin na izvršena dela nas krepi v starosti, a pri tem prihaja meni večkrat na um, da sem le pre malo storil za domovino. V tem oziru se moreš ti srečnejšega šteti, ker si deloval med narodom, med mladino — med našo bodočo generacijo — za narod, za lepšo njegovo bodočnost! Bog Te živi! — Učiteljski poklic je sicer težek, a je slaven. Slavno je umreti na bojnem polju, a junak umre le enkrat za domovino; učitelj pa takorekoč žrtvuje sebe vsak dan — domovini. — To so besede Tegnerjeve, katere sem bil vzel za geslo pri govoru o proslavi jubileja bivšega direktorja gimnazije. Iste besede veljajo tudi Tebi. Res je, kar praviš v pesmi:

»V prijatelja nerazdružljiva je zgodaj naju združil Bog in vez le-ta je vedno živa: o dneh radosti in nadlog!«

Gotovo sva prebila poleg radosti tudi dosta nadlog, katere naju ne zapuščaj niti sedaj...« Končno izreka g. prof. Bezenšek prijatelju upanje, da se letos o počitnicah vidita v — Ljubljani. Že danes mu kličemo: »Dobro nam došel na slovenskih tleh!«

DR. JOVAN SKERLIĆ — UMRL.

Odlični srbski pisatelj in mladoradikalni poslanec, vseučiliški profesor dr. Jovan Skerlić, ko se je vrnil iz Prage, kjer se je udeležil Njogoševe slavnosti, je dne 15. maja t. l. umrl po dvanedevni bolezni za vnetjem trebušne sluznice v 37. letu starosti. — Vseučiliški profesor dr. Jovan Skerlić je bil eden najinteligentnejših mož mlade Srbije, mož svetovne naobrazbe, ki je užival v učenjskih krogih velik ugled. Belgrajska univerza, poli-

tiško življenje srbsko, jugoslovanska veda in jugoslovanska nacionalna ideja izgubljaja z njim moža, ki je upravičeval glede svoje bodočnosti najblestejše upe. Dr. Jovan Skerlić je bil velik prijatelj Slovencev; poznal je dobro slovenske razmere in se mnogo pečal zlasti s slovensko literaturo. Izdajal je revijo »Srbski književni glasnik«, v katerem se je zavzemal za izenačenje razlik v srbskem in hrvaškem jeziku. Kot politik je bil Skerlić Pašičev nasprotnik. — Slava njegovemu spominu!

XXI. svetovni mirovni kongres se vrši v dneh od 15. do 19. septembra na Dunaju.

Mlad odlikovanec je Kiril Bezenšek, sin prof. Antona Bezenška v Sofiji. Za vojne je bil kot 13letni dečko v službi pri Rdečem križu v katoliški francoski bolnici v Sofiji. Ta bolnica je naslikana v koledarju »Družbe sv. Mohorja« na strani 53. Tam stoji deček Kiril ob mizi sredi sobe s predpasnikom, držeč križem roke. Deloval je tam pridno kot postrežnik ranjencev pol leta in dobil zaslužni križec. Mlad Kiril pride letos v 5. gimnazijalni razred v Sofiji. Zmerom je odličnjak in prvi v razredu. — Čestitamo mlademu odlikovanecu in njegovemu očetu!

Za slovensko šolo v Reki. Iz Reke nam pišejo: Marsikom se bo morda zdelo čudno, ko bo čital ta dopis, češ, čemu je vendar treba služabništvo šole v Reki, toda stvar je pač taka, da je skrajni čas, da si oskrbimo reški Slovenci šolo za svojo slovensko deco, ako nočemo, da bi se nam naša deca še nadalje izgubljala v tužstvu in tako dajala našim najljubejšim sovražnikom tako dobrodošel krepak pomladek. Slovencev je danes na Reki, če vzamemo le najnižje število, najmanj osem do desetisoč. V prvi vrsti so to delavci v najraznovrstnejših podjetjih, potem hišno služabništvo, vozniki, kočijaži, železničariji, privatno uslužbenstvo, uradništvo itd. itd. Da ne posežemo previsoko, lahko rečemo, da je v Reki prav gotovo tisoč otrok slovenskih staršev, ki dosedaj niso imeli šolskega pouka v svojem materinem, slovenskem jeziku in ga tudi ne bodo imeli, če ne poskrbimo zanj mi sami, mi slovenski starši svojih slovenskih otrok. Vsi ti naši otroci se izgubljajo po raznih italijanskih in celo madjarskih šolah in se pretvarjajo v najzagrebenejši renegate, ki pljuvajo potem svojim slovenskim staršem v lice in jih psujejo s ščavi. Pa poreče morda kdo: saj je vendar Reka hrvaška, saj je takoj zraven Reke hrvaški Sušak, kamor lahko tudi slovenski starši pošiljajo svoje otroke v hrvaško šolo. Res je to, in marsikateri slovenski oče tudi pošilja svojega otroka v hrvaške šole na Sušaku, toda večina pa se le izgublja. Ne bi se pa izgubljala, ko bi bila v Reki slovenska šola. Je namreč še neki prav poseben vzrok, zakaj se slovenski starši vsaj kolikorotoliko izogibljajo hrvaške šole. Resnica je, da inteligentnejši hrvaški sloji posebno v zadnjem času skoraj ne poznajo več razlike med Hrvatom in Slovencem, ker pojmiyo naše jugoslovansko bratstvo, toda med preprostimi ljudstvom — in to se zanaša tudi med deco — pa se čuje še vedno ona stara: »Ca biš ti ovdeka, ti prokleti Kranjac!« In to boli našega človeka in tudi otroka. Vsem tem neprilikam pa bi se izognili, ko bi naši slovenski starši v Reki začeli resno razmišljati o ustanovitvi slovenske šole za slovensko deco. Ker Družba sv. Cirila in Metoda ne more raztegniti svojega delovanja na Reko, bi bilo pač potrebno, da bi se ustanovilo v Reki posebno slovensko šolsko društvo, kateremu bi bil namen: ustanovitev slovenske ljudske šole v Reki. Prepričani smo tudi, da bi tako društvo ne uživalo samo podpore vseh naših slovenskih obrambnih organizacij — saj gre vendar tu za rešitev tisočev slovenskih duš — temveč da bi tudi reški Hrvatje z veseljem prispevali za slovensko šolo v Reki, saj bi jim bila ta slovenska trdnjava obenem tudi najboljša zasloba v njihovem lastnem boju proti laški in madjarski prepotenci. In končno bi bilo to tudi le nekak čin bratske vzajemnosti, nekak odsej onih vzornih razmer, ki vladajo med Slovenci in Hrvatji v Trstu, kjer vidimo, kako Slovenci na svojem lastnem ozemlju z vsemi svojimi močmi pospešuje ustanovitev hrvaške šole za hrvaško deco vzlic te-

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na tvrdko

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

obstoji od leta 1883.

Vzorci poštnine prosto!

Izredno nizke cene!

mu, da so ji na razpolago slovenske šole Družbe sv. Cirila in Metoda, dočim mi reški Slovenci nimamo v Reki niti hrvatskih šol. Zavedna hrvatska mladina v Trstu bo pomenjala za slovenski Trst gotovo znaten narodni »plus«; prav tako pa tudi zavedna enaka slovenska mladina za hrvatsko Reko. Zato pa pravimo še enkrat: Reški Slovenci! Ustanovimo si slovensko šolo za svojo dečo! Vi, bratje Hrvati, pa nam pomagajte, da se čim prej uresniči ta naša želja!

Razpisane službe. C. kr. okr. š. svet za ljubljansko okolico razpisuje (28. maja t. l., št. 1590) učiteljsko službo na 3razrednici v Hrušici. Rok do 10. julija 1914. — V litijskem okraju so razpisane učiteljske službe v Litiji, Višnji gori in na Vačah. Rok do 30. t. m.

Iz državnega proračuna. Za vseučilišče v Gradcu so potrebščine proračunane z 1.828.448 K (lani 1.833.700), za tehniko v Gradcu pa s 508.574 kronami. Potrebščine za opravo, režijske in učne potrebščine srednjih šol so proračunane na Koroškem s 4147; na Kranjskem s 5300 in na Primorskem s 32.950 kronami, one učiteljske pa na Štajerskem s 1450, na Koroškem s 1420 in na Primorskem s 7300 kronami, za povzdigo ljudskega šolstva na Primorskem je proračunanih 150.000 K.

Češko narodno-obrambno društvo »Pošumavska Jednota« je te dni slavilo svojo 30letnico. Tekom treh let je društvo izdalo okroglo milijon kron za kulturne svrhe, to je šole, knjižnice, predavanja in drugo, 400.000 K za nakup zemlje, nad pol milijona za češke gospodarske potrebe, 375.000 K za splošne češke narodne namene, 411.000 K za božične darove šolski deci, podpiralo je zgradbo delavskih stanovanj, osnovalo zavetišča za otroke, posredovalnice za delo itd.

Iz otroških ust. Desetletni Francek se je bil v počitnicah s svojo materjo peljal na obisk k daleč stanujočemu staremu očetu. Tu je bilo krasno in veselja lepih počitniških dni ni hotelo biti konca. Ko se je blizal dan slovesa, je stari oče vprašal Franceka, kaj mu pač tu najbolj ugaja. Če dobro odgovori, mu je obljubil svetlo kronco. »Najboljše«, je izbleknil Francek, »je to, da se tudi pri Vas dobi Kathreinerjeva kava. Prav tako kakor pri nas.« — »Tako«, je vprašal stari oče, namuznivši se, »odkje pa to veš in zakaj ti to tako zelo dopade?« — »O, stari oče,« je zaklical mali navihaneč, »pazil sem, pristna Kathreinerjeva Kneippova sladna kava se dobi samo v modro-belih zavojih s sliko »župnika Kneippa«, kakršno imate v kuhinji. In potem — saj vendar ne diši nič boljše kakor Kathreinerjeva z mlekom. Nanjo se vedno ves dan veselimo.« — »Prav,« odvrne dobri stari mož, »in pred vsem: Kathreinerjeva je izredno redilna in zdrava. Odgovor je bil dober in pameten, Francek, tu imaš kronco.«

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registрована sadruga s omejenim jamstvom.

Promet do 31. maja K 98.647-93.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. 2.—1/2. 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Orgle, harmonije piana in pianina

dobavi c. kr. dvorni dobavitelj

Jan Tuček

Kutna Hora, Češko.

Pošilja cenike brezplačno in franko.

Ustanovljeno leta 1869.

Anton Krušič,

krojaški mojster in trgovec v Gorici

Tržaška ulica št. 16 v lastni hiši

in Tekališče Fran Jožefa št. 39.

Moja delavnica se nahaja v bližini slov. kmetiške šole.

Opozarja se gg. odjemalce, da je došla ravnokar velika množina raznovrstnega blaga najrazličnejših kakovosti iz avstrijskih in angleških tovararn

za vsak stan.

Posebno se priporočam cenjenim gg. učiteljem v mestu in na deželi.

Snažno se oblači vsa rodovina, ki si naroči zbirko vzorcev iz češke tkalnice

Marije Jirsově

učiteljeve soproge v Novém Hradku p. Met. 95

(em. dobaviteljica dež. osrednje zveze učiteljskih društev v Češkem kraljestvu).

Dobiva se 2—8 m dolgih odrezkov čefira kanafasa, flancele, platna, modrotiska itd. Zavoj 45 m za 18 K, najlepša kvaliteta 40 m za 20 K franko, tudi polovica zavoja za 9, oziroma 10 K. Blago je stalnobaravno in močne kakovosti. Naročite in ostanite stalni odjemalci. Vzorci blaga zastoj in franko.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča slav. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vs. h v knjigoveško stroko s padajočih del.

Pri večjih naročilih 10% popusta.

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

Zaveza ima v zalogi

še nekaj izvodov:

1. Narodna vzgoja. Slovenskemu narodu spisal Josip Ciperle. Znižana cena 50 h.
 2. Domoznanstvo v ljudski šoli. Metodično navodilo. Spisal Jakob Dimnik. Znižana cena 40 h.
 3. Učiteljski večeri. Zbirka „Listkov“ iz „Učiteljskega Tovariša“. Znižana cena 30 h.
 4. Jan Amos Komensky-Didaktika. Znižana cena 60 h.
- Po pošti vsaka knjižica 10 h več.
Označene knjige se naročajo pri

vodstvu Zaveze.

Prvo splošno uradniško društvo

avstro-ogrske monarhije

na Dunaju, I., Wipplingerstrasse 25.

je ena največjih in najstarejših zavarovalnic za življenje v monarhiji in izvršuje zavarovanja za življenje in rente v vseh kombinacijah.

Za izboljšanje gospodarstvenega stanja, za preskrbljenje prihodnosti navezano je posebno učiteljsko na samopomoč potom zavarovanja življenja; ugodnosti, ki jih nudi v tem obziru Uradniško društvo, pa tudi humanitetnemu delovanju namenjene uprave Uradniškega društva kažejo učitelju, da mu je najboljšje, če se oklene Uradniškega društva. Iz pravega spoznanja teh ugodnosti pridružila so se

največja učiteljska društva

Avstro-ogrske Uradniškemu društvu.

Silno ugodni zavarovalni pogoji. Nizke premije. Izplačevanje nemudoma in brez odbitka.

Garancijsko premoženje leta 1913 86·8 milijonov kron

Stanje zavarovanj koncem leta 1913 223 milijonov kron

Izplačanih zavarovanj do konca leta 1913 128·5 milijonov kron

Pojasnila daje brezplačno in, ne da bi vprašalec prevzel kake obveznosti

Glavni zastop uradniškega društva

za Štajersko, Koroško in Kranjsko v Gradcu, Radetzkystraže 10.

Zaloga pohištva in tapetniškega blaga

J. Pogačnik mizarstvo.

Ljubljana, Marije Terezije c. št. 11 (Kolizej)

Zaloga spalnih ter jedilnih sob v različnih : najnovejših slogih. :

Zaloga otomanov, divanov, žimnic : in otroških vozičkov.

Spalnica v ameriškanskem orehu 350 kron.

Obstoječa: 2 dvovratni omari, 2 postelji, 2 nočni omari, en umivalnik z marmornasto ploščo in ogledalom.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana, Stari trg št. 9

Izprašani optik. Zalagatelj c. in kr. armade, vojne mornarice, domobrancev i. t. d.

Očala in ščipalniki natančno po zdravniških predpisih. Toplometri, barometri, mikroskopi, daljnogledi Busch, Goerz, Zeiss i. t. d.

Fotografični aparati itd.

Moderno urejena delavnica z električnim obratom.

Ceniki brezplačno.

Gramofoni od K 20.— naprej, plošče od K 1·50 naprej

Tovarniška zaloga priznana najboljših švicarskih ur kakor tudi zlatnine in srebrnine.

Zaloga raznega risalnega orodja za dijake, inženirje, arhitekta itd. Strogo solidna tvrdka!! Ogromno število pohvalnih pisem na razpolago. Krasni ceniki na zahtevo zastoj.

Cene solidne! Postrežba točna!

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratniki in v to stroko spadajoče blago dobite najceneje v šr. specialni trgovini

A. & E. Ska berné

Ljubljana, Mestni trg 10

Velika izbira!

Solidna postrežba!